

P U Z Z E L S

Toneelspel

2015

H. COOREMANS

't Serclaesstraat 11

1740 Ternat

02/582.09.48

hedwig.cooremans@telenet.be

Website: [users/telenet.be](http://users.telenet.be)

Personen

MA. 76 jaar.

TOINE. Haar zoon, 41 jaar.

INGE. Zorgkundige in het home. 35 jaar.

MARTA. Zorgkundige in het home.

MANU. 8 jaar.

Figuratie mag, maar is niet noodzakelijk.

Een kamer in een rustoord

Bed, nachtkastje, zetel, tafel, een paar stoelen, kast met tv, kleine frigo, planten, snuisterijen, een looprek. Familiefoto's, wenskaarten op de kast, aan de muur.

Een badkamer met een deur. Hier bevindt zich het toilet en een lavabo met toiletgerief.

De deuropeningen zijn breed genoeg om met een rolstoel door te rijden.

* * * * *

- * *De zorgkundigen dragen een gekleurd werkpak en een badge met hun voor- naam en de eerste letter van hun naam.*
- * *// of /// betekent dat twee personen tegelijk spreken en – of wat doen.*
- * *Een lange streep – aan het einde van een zin betekent dat de spreker plots onderbroken wordt.*
- * *Het is de bedoeling dat het stuk zonder onderbreking gebracht wordt.*

* * * * *

De laatste week van oktober 2015: gewoon begonnen met Ma die aan 't raam zit en de zoon die binnenkomt met de krant en een pakje met een koek. Meer niet...

En dan volgde de ene repliek na de andere.

1. Ma

Ma zit in haar zetel bij het raam naar buiten te turen. Op haar benen ligt een plaid die al een beetje afgezakt is. Op de vensterbank staat een leeg kopje koffie. Stilte.

TOINE. *(Op.)* Ma.

MA. *(Kijkt.)* Ik dacht dat ge eerder zoudt komen. Ik heb op u zitten wachten.

Ma tuurt opnieuw naar buiten. Toine zet een zakje op tafel en legt er een krant naast. Hij trekt zijn jas uit en legt ze op het bed. Terwijl hij hiermee bezig is...

TOINE. Ook een goeie dag, ma. *(Stilte.)* Ik heb uw appelflap meegebracht.

MA. *(Zonder op te kijken.)* Ge weet dat de bakker in de Statiestraat de beste heeft. Die van op de markt zijn veel minder.

TOINE. *(Lachje.)* Maar ge eet ze elke keer toch op, hé?

MA. Wat moet ik anders doen? Hoe lang is 't niet geleden dat ik nog eens echte pensen heb gegeten? De beenhouwer in de Groenstraat, die heeft de beste kop en échte pensen.

TOINE. Ja, want hier eet ge alleen maar valse. *(Lachje, terwijl hij gaat zitten. Ma mompelt.)* Als ge wilt, breng ik er u eens een koppel mee van ginder.

MA. Ge weet goed genoeg dat ze daar niet mee opgezet zijn.

TOINE. Daar heeft toch niemand zaken mee? Als gij dat echt wilt, breng ik die voor u mee. *(Korte pauze.)* Ja of nee, ma?

MA. Nee. *(Pauze.)* Hebt ge u al bevraagd voor werk, Toine? *(Stilte.)* Ge zit nu al zo lang zonder. Straks zijt ge te oud. Ge weet dat ze mensen boven de vijftig –

TOINE. Ja, ma... Ik ben nog ver van de vijftig. Hou daar nu over op.

MA. Dat weet ik wel, maar ge weet –

TOINE. 'k Heb uw gazet op tafel gelegd.

MA. Die lees ik straks. Dan weet ik wat er in staat.

TOINE. Waarschijnlijk wel.

MA. Alleen lettertjes. *(Draait zich naar hem en giechelt.)* En nieuws van gisteren.

TOINE. En uw kruiswoord, en uw sudoku en al die puzzeltjes waar ge zo van houdt.

MA. Hebt ge 't boekje van deze week nog niet mee?

TOINE. De week is nog niet uit, ma. Nog even wachten.

MA. *(Zucht.)* Wachten... Dat is 't enige wat een mens hier te doen heeft. 's Morgens wachten op de avond die nog ver weg is. 's Avonds in bed liggen wachten op de morgen die er is voor ge 't weet.

TOINE. 't Is goed dat ge nog alle dagen aan 't puzzelen zijt, ma. Zo houdt ge uw geheugen goed gesmeerd.

MA. Mijn geheugen, manneke, dat is nog perfect in orde. Ik weet nog dingen van vroeger, waar gij geen weet van hebt.

TOINE. Dat is normaal, hé ma. In die tijd was ik er nog niet.

MA. Soms niet, soms wel en soms waart ge op komst. 't Hangt ervan af wat ge bedoelt.

Ma staat moeizaam op. De plaid zakt op de grond.

TOINE. Pas op dat ge niet valt.

MA. Ik ben niet blind.

Ma gaat naar de tafel, waar ze de krant neemt. Daarna gaat ze opnieuw in haar zetel zitten. Toine wil helpen, maar...

MA. Ik kan dat zelf wel. Raap mijn deken op. Ik kan me zo niet meer bukken.

TOINE. *(Doet het.)* Alstublieft, ma.

MA. *(Ze legt het deken over haar schoot en bekijkt de krant.)* Ze zouden er beter wat meer nieuws uit de streek in zetten. Dan zouden mensen van mijn leeftijd tenminste weten wat er gebeurt. Wij weten nooit van iets.

TOINE. *(Tussen zijn tanden.)* Dat klopt. Gij weet nooit van iets.

MA. Wat zegt ge?

TOINE. Dat gij alles weet wat ge niet moet weten. En dat ge nooit weet wat ge wel zoudt moeten weten.

Lange pauze. Ma bekijkt Toine met een ijle blik.

MA. Daarom lees ik in de gazet alleen de grote titels. Omdat er voor de rest toch niets in staat.

TOINE. Tja, regionaal nieuws en dorpsroddel, daarvoor moet ge bij deze gazet niet zijn, hé ma.

MA. Waarom koopt ge geen gazet waar dingen in staan die mensen zoals ik ook lezen?

TOINE. 't Is wel mijn abonnement, hé.

MA. Daar ben ik vet mee.

Pauze.

TOINE. Gaat ge hem nu opeten of leg ik hem in de frigo?

MA. Na 't eten. Als ze de koffie brengen.

TOINE. Ze zijn toch al geweest?

MA. Ha ja? (*Bekijkt het lege kopje.*) Dat moet hier zo niet blijven staan. Zet dat weg.

Toine neemt het kopje en zet het op tafel.

TOINE. (*Beetje niet begrijpend.*) Dan hebt ge toch gegeten deze middag?

MA. Zelfs de slimste mens ter wereld, zei mijn moeder altijd. – Is dat geen pro-gramma op tv?

–

TOINE. Ge zijt weer in raadseltjes aan 't spreken, ma.

MA. Dat zelfs de slimste mens ter wereld zich kan vergissen. Of hoort ge niet goed. En weet ge wat ze ook zei? Dom geboren worden, daar kunt ge niks aan doen; maar dom blijven, dat is doodzonde. (*Lachje.*) 't Is daarom dat mijn moeder zo'n slim mens was.

TOINE. (*Lachje.*) En gij ook, ben ik zeker.

Pauze. Ma geniet van wat ze vertelt. Toine heeft dit waarschijnlijk al dikwijls gehoord.

MA. Wanneer gaat ge 't hen eens zeggen?

TOINE. Wat?

MA. Dat het hier maar flauwe kost is. (*Grommend tot zichzelf.*) Dat 'n mens niet meer zelf kan koken...

TOINE. God ja, ma! Dat hebt ge nog niet gedaan sinds ik hier gekomen ben.

MA. Wat ?

TOINE. Overdrijven. (*Ma grommelt wat.*) Waarom zegt ge hen dat zelf niet? Gij gaat alle dagen met het personeel om en ge woont hier.

MA. Dan helpt geen zier. En daarbij, (*Lachje.*) ik heb u toch voor iets op de wereld gezet.

TOINE. (*Lachje.*) Ik ben toch meer waard dan dat, ma?

MA. Natuurlijk, jongen. Alleen, gij zoudt wat meer karakter moeten hebben. Ik heb het u al zo dikwijls gezegd. Wat meer van u afbijten. Moest onze pa nog leven // die zou het hen wel eens goed inpeperen.

TOINE. // Ge zoudt uzelf eens moeten bezig horen, welke onnozelheden ge /// weer aan 't verkopen zijt.

MA. /// Ja, lach me maar uit ook.

TOINE. Onnozelheden waarvan alleen gij het recept kent. (*Lacht.*)

MA. Allee vooruit, laat u maar eens goed gaan, jongen!

TOINE. Ge hebt daarjuist toch gezegd dat ik u mocht uitlachen?

Ma grommelt wat. Korte pauze.

MA. Ge zoudt hier eens in mijn plaats moeten zitten, dan zal 't lachen u snel vergaan.

TOINE. Ik zal eraan denken als 't zover is.

MA. Pf! Dan zijt ge mij al lang vergeten.

TOINE. Integendeel, ma. Ik zal alle dagen aan u denken. Om te vermijden dat ik word zoals gij. De hele dag knorren en grollen tegen alle mensen die voor u in de weer zijn en die nooit iets goed kunnen doen. Zagen tegen honderd per uur tot de mensen u beu zijn gezien.

Pauze.

MA. Ik weet het wel, Toine. Ik zeg dat zomaar. Wat moet ik anders vertellen? Het personeel is vriendelijk en in de weer. Dat weet ik. Alleen de keuken kan beter. 't Is niet zoals thuis. (*Korte pauze.*) 't Is allemaal niet gemakkelijk als ge op de laatste trein zit, weet ge.

TOINE. Akkoord, maar ge zit wel in een luxecoupé.

MA. Luxecoupé of niet, 't is een enkele reis naar de terminus. En die is voor ieder van ons dezelfde. (*Pauze.*) Toine?

TOINE. Hm.

MA. Zijt gij mij misschien beu gezien?

TOINE. Klopt, ma. Ik kom hier drie, vier keer per week omdat ik u beu ben gezien.

Ma heeft binnenpretjes. Lange pauze.

MA. Toine?

TOINE. Wat?

MA. Als gij hier zo zoudt zitten, dan stond ik hier ook twee, drie keer per week.

Korte pauze.

TOINE. Ik val bijna achterover, ma. Zoiets hebt ge nog nooit tegen mij gezegd.

Korte pauze.

MA. Ik heb er nooit aan gedacht om... u...

Stilte.

TOINE. Waar hebt ge nooit aan gedacht, ma?

MA. De dagen worden korter. 't Is binnenkort november. Dan zal ik u iets geven om een pot of een kroontje te kopen voor 't graf van onze Manu en dat van onze pa. (*Korte pauze.*) Zorg dat hun zerken proper zijn. We moeten ook eens afspreken om hen te gaan bezoeken. Als 't weer en mijn benen het toelaten. (*Korte pauze.*) Hebben ze 't winteruur al ingevoerd?

TOINE. Volgende zondag, denk ik.

MA. Dan hebben we eindelijk weer het normale uur. 't Zijn de Duitsers die de zomertijd tijdens de oorlog hebben ingevoerd. Wist ge dat? Om kolen en licht te sparen. Zo zei mijn meter toch. Dat zomeruur had toen misschien zin, maar nu is dat nergens meer voor nodig. Onnozelheden...

TOINE. De eerste of de tweede?

MA. Wat?

TOINE. Oorlog.

MA. (*Met pretoogjes.*) Denkt gij dat ik de grote oorlog nog heb meegemaakt? Zie ik er misschien uit als Treeske van de andere gang, die honderd en twee is? (*Ze glimlacht.*) Treeske... Dat is tenminste zo geen zaag.

TOINE. Iemand gelijk Treeske, die vindt ge hier niet veel, zeker?

MA. Wat wilt ge daarmee zeggen?

TOINE. (*Lachje.*) Niks, ma... Niks...

Korte pauze.

MA. 't Is hier maar aan de koude kant.

TOINE. 't Is hier nochtans goed warm. Met dat soort weer dat we tegenwoordig krijgen kan 't ook niet anders.

MA. Tegenwoordig is 't warm als 't koud moet zijn. Wat steken ze allemaal niet uit, jongen? Onder de oorlog was 't wat anders.

TOINE. De –

MA. De tweede, Toine, de tweede! Ons moeder moest kolen gaan rapen langs de sporen. Zodra de trein vertraagde, kropen de mannen boven op de wagons en gooiden ze zoveel mogelijk kolen naar beneden. En de vrouwen maar rapen! (*Lachje. Pauze.*) Ik ga Treeske

graag bezoeken. Die is nog goed bij haar verstand. En ze vertelt dingen waar ge nog eens kunt mee lachen. Er zitten er hier andere, die beginnen te vangen. Daar hebt ge niks aan. *(Pauze.)* Mensen zoals ik hebben meer warmte nodig. Wij worden alle dagen een beetje kouder. Er komt zelfs een dag dat ik helemaal koud zal zijn. *(Lachje.)* Voor hoeveel? *(Ze steekt de hand uit als om te wedden.)*

TOINE. Kom ma, zeg...

MA. De wereld zal er niet slecht bij varen.

TOINE. Gij wel?

MA. Gij niet zeker? *(Lachje.)*

Pauze.

MA. Gisteren is Staaf gestorven. Hier wat verder op de gang. Zesentachtig jaar, tot op de draad versleten. Die zat hier al tien jaar te knikkebollen. Ze hebben hem 's morgens gevonden in zijn bed, precies of hij sliep nog. Zo vredig en kalm dat hij daar lag. 'k Ben content voor hem. *(Korte pauze.)* Daar wil ik direct voor tekenen, zie Toine. 's Morgens voor altijd blijven uitslapen. *(Korte pauze.)* Nu doe ik elke morgen mijn ogen open en vraag ik me af: wat staat er me vandaag weer te wachten? 't Antwoord is simpel: niets met een N zo groot als een schuurpoort.

TOINE. Hier is nochtans veel te doen, met al die animatie die ze organiseren: zang, breien, turnen, kaartclub, bingo... Alles op vraag van de bewoners. Maar gij doet daar natuurlijk niet aan mee.

MA. Ziet ge mij dat eerlijk gezegd al doen?

TOINE. Eerlijk gezegd? Nee!

MA. Op de bingo na. Dat is tenminste plezant!

TOINE. Ik ben er zeker van, ma, dat als gij zoudt vragen om hier een namiddagje boomzagen te organiseren, ze dat met alle plezier zouden doen. *(Lachje.)*

MA. Nog een geluk dat gij met uw eigen onnozelheden kunt lachen. *(Pauze.)* Frans, ge weet wel, van twee huizen verder in de tijd, die dankte god voor elke nieuwe dag dat hij zijn ogen mocht open doen. 'k Wou dat ik dat ook kon zeggen.

TOINE. Ge vertrekt niet als ge wilt.

MA. Ik heb u al gezegd dat ge bij de burgerlijke stand de documenten moet halen die dat regelen. Ge weet zo goed als ik dat zoiets bestaat.

TOINE. Ik zal er eens voor zorgen, ma.

MA. Als Pasen op goede vrijdag valt, zeker.

TOINE. Gij zijt nog veel te goed.

MA. Veel te goed, veel te goed... Hier alle dagen rond dabberen tot het tijd dat ze u in uw nest komen steken. De nacht is het enige deel van de dag waarvan ik me de morgen daarop van als ik mijn ogen opendoe niets meer herinner. (*Stilte.*) Tenzij ik over onze Manu droom. En Frankrijk. 't Beste en 't ergste tegelijk.

TOINE. Ja, ma... 't Is al lang goed.

MA. 'k Mag toch nog iets zeggen, zeker? (*Pauze.*) Hoe ouder ge wordt, hoe langer uw verleden en hoe korter uw toekomst. Tot ge zo oud zijt dat er geen toekomst meer overblijft. Dan is 't tijd dat ge uw valies pakt. (*Pauze.*) Ik denk veel aan onze Manu...

TOINE. Dat weet ik...

MA. Hoe het met hem zou zijn, zullen we nooit te weten komen, maar hoe het was, // zullen we nooit vergeten.

TOINE. // Zeker niet als gij er altijd blijft over doorzagen... Jongens toch... (*Hij staat op en gaat door het raam kijken*)

MA. Ineens: paf en gedaan! 't Is soms maar een seconde werk.

TOINE. Stop ermee, ma. Altijd dat zelfde... Ik weet dat hij veel voor u betekent.

MA. Alles... 't Was zo'n lieve, lieve jongen.

TOINE. Als ge nog maar een fractie aan mij gegeven had, wat ge aan hem hebt gegeven, dan –

MA. Gij zijt mijn kind, Toine. Ik heb altijd goed voor u gezorgd.

TOINE. Dat klopt.

MA. Meer dan de meeste moeders voor hun kinderen deden.

TOINE. Dat klopt niet.

MA. Nee zeker. Ge had uw eten en drinken, ge liep properkes gekleed en ge kwam niks tekort.

TOINE. Dat klopt dus van geen kanten.

MA. Ha nee? Heb ik mijn best niet gedaan soms?

TOINE. Wat verzorging betreft kwam ik niks tekort. Maar van al de rest heb ik nooit iets gezien.

MA. Wat wilt ge daar mee zeggen?

TOINE. Vriendschap, ma. Aanmoediging. Een complimentje // van tijd tot tijd.

MA. // Ik heb mijn best gedaan. /// Al die onnozelheden... Toen ging dat zo.

TOINE. /// Een woordje van troost als ik 't moeilijk had. //// Hebt gij mij ooit één keer

MA. //// Het is mijn schuld niet dat onze Manu gestorven is!

TOINE. Maar waar begint... Onze Manu heeft hier niets... Daar heb ik het niet over!

MA. Wel, zwijg dan! Ge zoudt me beter zeggen wat er met u scheelt. Want 't is de laatste tijd altijd iets.

Lange pauze. Toine weet met zichzelf geen raad. Ten slotte besluit hij te zeggen wat hij blijkbaar al lang van plan was.

TOINE. Simone, die naast ons woonde...

MA. Is dat niet Pierre en Vincent hun moeder?

TOINE. Wie anders...

MA. // *(Blij.)* Zij was de beste buurvrouw die ik had.

TOINE. // Ik had daar omzeggens mijn tweede thuis.

MA. Daar is toch niets mee, met Simone? Lang geleden dat ik haar nog gezien heb.

TOINE. Simone is dood, ma. Al een hele poos zelfs.

MA. Die haar zuster, van Simone, was dat niet Madeleine? En die andere, hoe heet ze ook weer?

TOINE. Welke andere?

MA. Hewel, die andere! Nogal een struise, die daar ook woonde. Wacht een keer... 'k Zou het duizend keer kunnen zeggen... Allee...

TOINE. Hun moeder?

MA. Maar nee, niet hun moeder. Die ken ik toch, zeker. Nee, het was... Och, die namen...

TOINE. Voor zover ik weet had Simone maar één zuster en dat was Madeleine.

MA. Dat is niet waar! 'k Zal het toch wel beter weten, zeker?

TOINE. *(Lachje.)* Ja ma, dat is iets waar ik u gelijk moet in geven! Gij weet het altijd beter!

MA. *(Haar ogen verzachten.)* Laat maar... Wat wilt ge nu eigenlijk zeggen?

TOINE. *(Zucht.)* Ik wou zeggen, ma, dat ik van dat mens bij wijze van spreken op een halve minuut meer vriendschap heb gekregen dan van u in heel mijn leven. Dat wou 'k zeggen en 't wordt tijd dat ge 't weet.

MA. Wat is me dat voor onnozele praat...

TOINE. Omdat het waar is. Ik was, denk ik, een jaar of acht, negen en ik kwam thuis met mijn knieën onder 't bloed. Ge weet, onze straat was toen nog niet geas- falteerd en door te vallen lagen mijn knieën regelmatig open.

MA. Gij waart een halve wilde.

TOINE. Ik was een speelvogel, ma, een ravotter. Een heel gewoon kind. Ik heb me geamuseerd op straat zoals de andere kinderen uit de buurt. En dat beklaag ik me niet. Hoe dan ook, ik

kwam al janken de keuken in en in plaats van mij te troosten en te verzorgen, kreeg ik voor de verandering eens goed onder mijn voeten; hoe wild, hoe onvoorzichtig ik weer geweest was. Dat ik nooit kon luisteren, enzovoort.

MA. Daar weet ik niets meer van.

TOINE. Toen heb ik u toegeschreeuwd hoe graag andere moeders hun kinderen zien; gelijk Simone, die haar jongens eens goed vastpakte en naar hen glimlachte in plaats van hen verwijten naar het hoofd te slingeren als er iets misliep. // Die blij was dat ze er waren!

MA. // Daar weet ik niets meer van.

TOINE. De tranen sprongen gewoon uit mijn ogen, omdat ik u zo nodig had op dat moment en gij daar bleef staan, op een meter van mij, zonder een woord te spreken. En dan zijt ge in 't kleine kastje het potje rood en een plakker gaan halen, en hebt ge mijn knieën gewassen en verzorgd. En terwijl ge daar mee bezig waart, zijt ge gans de tijd blijven zwijgen. En toen alles achter de rug was, hebt ge me laten zitten op mijn stoel en zijt ge weggegaan. *(Pauze.)* Wie doet nu zoiets met een klein kind?

MA. De mensen waren zo in die tijd.

TOINE. Nee, ma. Gij waart zo! Gij deed dat zo!

MA. *(Vaart machteloos uit.)* Omdat ik niet wist hoe ik het anders moest doen!

TOINE. Met onze Manu wist ge 't wel! Die trok ge op uw schoot. Ge hebt hem dikwijls genoeg zitten knuffelen en kusjes geven! Wat ge met mij nooit of nooit hebt gedaan!

MA. *(Stil.)* Dat is niet waar...

TOINE. Moest het maar één enkele keer gebeurd zijn, 'k zou 't me nog herinneren. Och, laat maar...

Stilte.

MA. Ik heb misschien iets niet gedaan, maar ik heb het nooit slecht bedoeld. Het verleden ligt achter ons. Nu telt. Nu ben ik wel bezorgd om u.

TOINE. Tja! Beter laat dan nooit, zeker?

MA. Als ge daarna wat meer naar buiten... Ik bedoel, had ge u na Frankrijk wat meer laten zien. Naar de film, eens gaan eten of zo.

TOINE. In mijn eentje...

MA. Er zijn serieuze meisjes genoeg die zitten te wachten op iemand gelijk gij.

TOINE. Niet weer... *(Recht.)*

MA. En het eerste dat ge dan moet hebben is werk. Ik moet u toch geen tekeningske maken, zeker?

TOINE. En daarna beginnen aan het ideale gezinnetje. Wow, zeg! Cho! Ik kon me geen mooier voorbeeld inbeelden dan gij en onze pa. Echt het ideale koppel! Heb ik u mekaar één keer een zoen zien geven?

“Daar alleen kan liefde wonen,

Daar alleen is 't leven zoet,

Waar men stil en ongedwongen,

Alles voor elkander doet.”

Weet ge 't nog, ma? Die koperen plaat boven de deur van de keuken? Op een keer was 't weer vollen bak en ik zei van die plaat gewoon weg te doen. Ze hangt daar compleet nutteloos te zijn, zei ik. Onze pa, die trapte het af en gij, gij deed verder met uw puzzeltjes.

MA. Dat weet ik niet meer.

TOINE. Gij weet alleen nog wat ge graag weet. Waarom zijt ge eigenlijk al die jaren bij mekaar gebleven? // Dat is iets wat ik nooit heb begrepen.

MA. // Dat heeft er niets mee te maken...

TOINE. Dat heeft er alles mee te maken! Onze pa, die was dag en nacht in de zaak bezig // en als gij hem niet aan 't helpen waart, zat ge te puzzelen. Uw puzzels, ma, die waren belangrijker dan uw zoon. ///

MA. // Zaak die gij verwaarloosd hebt. /// Dat zijn lelijke dingen die ge daar zegt.

TOINE. Als ik lieg, zeg het mij dan!

Stilte. Toine doet opgewonden een paar passen en gaat ten slotte zitten.

MA. Ge had veel gelukkiger kunnen geweest zijn had ge gewild. Maar nee, gij moest blijven wonen in dat huis dat veel te groot is voor u alleen.

TOINE. Ik heb het over de tijd dat ik nog een kind was, ma. En gij begint weer over wat anders.

MA. Gij hebt altijd al uw goesting moeten doen. Al van als ge kind waart.

TOINE. Wiens goesting had ik dan moeten doen? Die van u misschien?

MA. Ge had moeten doen wat iedereen doet.

TOINE. Allee, nu gaan we 't voor de zoveelste keer weten.

MA. Als ge hertrouwd waart, dan zoudt ge nu veel gelukkiger zijn.

TOINE. Ha? Want mensen die niet hertrouwen, kunnen niet gelukkig zijn. Is het dat wat ge wilt zeggen, ma? Of heb ik volgens u niet genoeg te slikken gekregen?

Stilte.

MA. Dat weet ik, Toine. Ik weet dat ge hebt afgezien. Wij allemaal.

TOINE. Ja, gij vooral! En nu wil ik dat ge erover zwijgt!

Diepe zucht van Ma. Lange stilte.

MA. Iedere ouder wil 't beste voor zijn kind. Ge gaat mij niet horen zeggen dat trouwen of samenwonen zoals dat tegenwoordig gaat ideaal is, maar toch...

INGE. *(Op met een paar rollen toiletpapier.)* Sorry... Ah, Toine...

TOINE. *(Wil opstaan.)* Inge...

INGE. 't Is niet dringend. Als je wil, kan ik straks...

TOINE. Nee, Inge... Ge moet voor mij niet weglopen.

INGE. 't Duurt maar een secondje. Gewoon even in de badkamer leggen...

Stilte. Inge gaat af in de badkamer en komt haast onmiddellijk weer op.

INGE. Zo. Sorry, Louisa. Toine.

MA. *(Nadrukkelijk.)* En? Hoe is 't met u, Inge?

INGE. Goed. Had je verder nog iets nodig, Louisa?

MA. Nee, bedankt, Inge.

INGE. Hoe is 't anders, Toine?

TOINE. Ça va...

INGE. Ik ga dan maar. Nog een prettige dag verder. *(Af.)*

MA. Inge is het vriendelijkste meisje dat hier rondloopt. Ge moogt haar vragen wat ge wilt. *(Korte pauze.)* En bijna elke keer dat gij hier zijt, komt ze eens binnen. *(Lange pauze.)* Denk daar eens over na, Toine. Denken kost niks, alleen een beetje moeite. Ge zijt nog niet te oud. En voor ik sterf... zou ik graag zien dat gij // goed terecht komt.

TOINE. *(Vlug recht.)* // Ik heb de gazet op tafel gelegd en – oh! bijna vergeten. *(Hij haalt een tijdschrift uit de zak van zijn jas.)* De Story van deze week.

Hij geeft haar het weekblad. Ma neemt het aan, maar hij laat het niet los. Ten slotte...

MA. Gij moogt voor mijn part gerust over 't weer beginnen. Maar ik weet dat het u niet loslaat. (*Hij laat het blad los.*) Hoe lang zijn zij en die charlatan al uit mekaar? (*Stilte. Toine trekt zijn jas aan.*) Zijt ge nu toch weg?

TOINE. Als 't u toch zo interesseert, waarom vraagt ge 't haar dan zelf niet?

MA. Ge zijt toch niet blind, Toine?

TOINE. Nee, ma. Maar wat ik doe, dat zijn mijn zaken. Oké? En wat ik wil en niet wil ook.

MA. Ik ga niet in herhaling vallen.

TOINE. Als ge dat zoudt kunnen onthouden.

MA. Denk niet dat ik er mij wil mee bemoeien...

TOINE. (*Lachje.*) Nee, dat ben ik van u niet gewoon!

MA. Toine toch... Denk eraan, jongen: het leven is een geschenk van god.

TOINE. Een lege doos met een grote strik rond, zult ge bedoelen.

MA. Wel, jongen, zorg dan dat uw doos gevuld raakt. En als ge dat niet *wilt* doen, dan zijn dat inderdaad uw zaken. Maar kom *mij* achteraf niks verwijten.

Ma kijkt naar buiten.

Langzaam donker.

* * * * *

2. Toine

Inge heeft net het bed van Ma opgemaakt en strijkt de dekens glad. Ze gaat naar de badkamer. We zien/horen hoe ze o.a. het toilet doorspoelt en wat orde schept bij de lavabo.

Toine komt op met de krant van gisteren, tikt op de deur en ziet dat de kamer leeg is.

TOINE. Hallo? Ma?

INGE. Ik ben hier!

Toine legt de krant op tafel en trekt zijn jas uit. Hij wacht tot Inge naar buiten komt.

INGE. Dag, Toine.

TOINE. Inge. Alles oké?

INGE. (*Vriendelijk.*) Handen vol zoals steeds. Wat zouden we doen als we 't niet druk hadden?

TOINE. Ons ma bezoeken. Ik heb toch niets beters te doen.

INGE. Je doet er een werk van barmhartigheid mee, zeggen ze. Maar nog steeds geen ander werk, Toine?

TOINE. We doen ons best, maar 't lukt niet.

INGE. 't Zou nochtans geen slecht idee zijn, als je ooit nog wat van plan bent.

TOINE. Wie zegt dat ik *ooit nog wat van plan ben*?

INGE. Zuiver hypothetisch gesproken, bedoel ik. Maar het zou wel een goede indruk maken.

TOINE. Och...

INGE. Blijven oefenen, Toine! Je weet maar nooit.

Ze glimlachen allebei. Toine eerder groen.

INGE. Je moeder zit in bad. 't Zal niet lang meer duren, hoor. Ze is zo klaar.

TOINE. Ha, goed.

Inge keert terug naar de badkamer en verschijnt direct daarna met wat gerief: een zakje vuilnis, enz... Tijdens de volgende conversatie zal Inge de vensterbank, de tafel... afstoffen, vuilnisbakje leegmaken, iets wegleggen, enz...

TOINE. En hoe voelt ze zich, terug thuis van de kliniek?

INGE. De recup is goed verlopen. Die houdt zich goed, man! Je moeder is echt een sterke vrouw.

TOINE. Het doet plezier dat te horen. Ze heeft toch niet te moeilijk gedaan, hoop ik.

INGE. Bijlange niet. Jouw moeder is een gemakkelijke, weet je. (*Toine glimlacht.*) Je lacht?

TOINE. Zeker dat ik lach. Dan kent ge haar nog niet goed.

INGE. Ik ken haar al veel langer dan vandaag. Dat weet je. Alleen anders dan jij. En met de leeftijd wordt een mens een stuk milder.

TOINE. 't Zou kunnen.

INGE. We krijgen hier anderen over de vloer.

TOINE. Tja, ze kunnen soms lastig doen, ben ik zeker.

INGE. Oh, 't zijn niet zozeer onze logees die lastig kunnen doen. Dat zijn we gewoon. Als je eens wist hoe veeleisend sommige mensen zijn die hier hoop en al één keer per maand komen. Of zelfs minder. Tijd om hun moeder of vader te bezoeken hebben ze niet, maar wij moeten er wel voor zorgen dat ze het goed stellen en dat alles piekfijn in orde is.

TOINE. Dat kan ik mij voorstellen. (*Korte stilte.*) Hoe is 't met u, Inge?

INGE. (*Lachje.*) Dat zit goed. Lissa is heel flink op school. Een hard werktje.

TOINE. De meeste kinderen worden groot. Maar de tijd vliegt verder.

INGE. Tijd is vluchtig. Je probeert hem met beide handen te grijpen, maar hij is je steeds een stapje voor. Hij lacht je uit omdat je er nooit in slaagt hem in te halen.

Pauze.

TOINE. Het is jaren geleden en het lijkt alsof het gisteren is gebeurd. (*Korte pauze.*) Ik kan u alleen maar feliciteren, Inge, omdat ge 't zo goed doet, helemaal in uw eentje, met uw kleine meid.

INGE. (*Lachje.*) Bedankt. (*Stilte.*) Ik hoop alleen dat ik –

TOINE. Ziet Lissa haar vader nog?

INGE. Paul zit al jaren op een soort Ibiza. Het eiland der liefde, weet je wel. Die heeft interessantere dingen te doen, veronderstel ik.

TOINE. Ach, meisje... We denken altijd dat we... Liefde is een mooi werkwoord. Maar eens het u te pakken heeft, vergeet ge dat het ook een keerzijde heeft.

INGE. Tegen wie zeg je 't?

Stilte. Toine kijkt de andere kant op.

INGE. En toch kan het anders. Ondanks alle pech blijf ik daarvan overtuigd. We beschikken echter over een vrije wil om voortdurend verkeerde keuzes te maken. En dat doen we de

nodige gretigheid. Mijn ouders zagen alles met de ogen van de ervaring. Maar ik wist het natuurlijk beter.

TOINE. Als een mens alles op voorhand wist, was de wereld perfect.

INGE. En saai. Het leven zou heel wat minder boeiend zijn, denk je niet? Hoe dan ook, Paul was een vergissing, Toine. Een grote vergissing.

TOINE. Met grote gevolgen.

INGE. Moet ik daaruit opmaken dat je me een zacht verwijt toestuurt?

TOINE. Nee, Inge. Absoluut niet. Ge moogt mijn woorden niet verkeerd opvatten. Alsjeblieft. Ik ben de laatste om u de les te lezen.

INGE. Dat klopt... Het kan me ook niet meer schelen, hoor. Die grote gevolgen zou ik voor geen goud willen missen, weet je. Lissa is toch zo'n schat. (*Even stilte.*) Sorry, Toine...

Ze raakt zijn arm even aan. Toine gebaart dat het niet geeft. Korte pauze.

INGE. Paul was een charmeur, een mooiprater. Dat beseftte ik pas toen het te laat was. Toen hij vernam dat ik zwanger was, wou hij... Hij wou geen kinderen, zie je. Lissa was volgens hem een ongelukje, waar hij niets kon aan doen. En wat doe je met een ongelukje? Ik vergeef het hem nooit. (*Korte pauze.*) En hoe is 't met jou? 'n Tijdje geleden dat we mekaar nog gezien hebben.

TOINE. Het moet treffen, natuurlijk.

INGE. Ja. Het hangt ook af van de verdieping waar ze me zetten en het werk dat ik krijg.

TOINE. Dan zwaaien we maar dag van ver.

Korte pauze.

INGE. 't Was niet slecht bedoeld, Toine.

TOINE. Dat weet ik wel, Inge. (*Korte pauze.*) Nee, ik denk eraan te verhuizen. Een appartement meer in 't centrum. Iets kleiner ook. Weg uit dat grote huis vol herinneringen.

INGE. De jongen van de buiten? Naar 't centrum van de stad? Sorry dat ik de opmerking maak, maar... Je kan herinneringen in een hoekje van je hoofd proberen te duwen of ze bewust ontvluchten. Verdwijnen doen ze nooit. Ook niet in het centrum van de stad.

TOINE. Nee... Alleen mensen, die verdwijnen. Definitief.

INGE. Uit deze wereld. Maar niet uit je leven, niet uit je gedachten. Ze blijven op de een of andere manier dicht bij jou en ze reiken je de hand. Het is goed dat je aan hen blijft

denken, zo niet was hun bestaan en hun sterven zinloos. (*Stilte.*) Nooit aan gedacht om... opnieuw...

TOINE. Ik weet het niet. Ik geloof niet dat ik...

Pauze.

INGE. Toine... Hoe lang kennen wij mekaar al?

TOINE. (*Lachje.*) Zo lang als ons moeder hier verblijft, zeker? (*Ernstig.*) En van toen we op twee straten van mekaar woonden.

INGE. (*Lachje.*) Dat bedoel ik. Dat zijn heel wat jaren. Ieder ging zijn eigen weg en tja...

TOINE. ... Ge verliest mekaar uit het oog.

INGE. Uit het oog. Niet uit het hart, Toine... (*Ze is hem dicht genaderd.*) Waarom blijf je jezelf altijd pijn doen? Het kan ook anders.

TOINE. Inge...

MARTA. (*Op met Ma aan haar arm.*) Hier zijn we ermee, zie! Properkes gewassen en gestreken!

INGE. Sorry... Laat het maar aan mij over, Marta. Ik doe het wel. (*Inge neemt Ma over van Marta.*)

MARTA. Zal 't gaan zo?

INGE. Geen probleem.

MARTA. Louisaken, dan kom ik u van namiddag halen om bij de coiffeur te gaan! Niet vergeten, hé!

MA. Neenee...

MARTA. Nog een goeie dag allemaal! (*Af.*)

TOINE. Gaan ze u eens mooi maken, ma?

MA. (*Lachje.*) Ontluizen zult ge bedoelen.

INGE. Ga je in de zetel zitten, Louisa?

MA. De zetel is goed.

Inge en Toine helpen Ma in de zetel.

TOINE. Zit ge goed?

MA. Mijn gat wel, mijn rug niet. Schud mijn kussens even op.

Inge en Toine doen het, elk langs een kant van de zetel. Zo komen hun gezichten een seconde lang ongewild dicht bij mekaar. Inge bloost en herpakt zich direct.

MA. Bedankt, Inge.

INGE. Ik ga dan maar. Tot nog eens. Louisa. Toine... *(Afm met het gerief.)*

MA. Ja, tot ziens Inge. Bedankt. *(Pauze. Nadrukkelijk.)* Hebt ge gezien hoe ze in de weer is, die Inge? Ik denk niet dat ge zo nog een tweede vindt. *(Stilte.)* Hebt ge de gazet meegebracht?

TOINE. Op tafel!

MA. Geef.

Toine gooit de krant als het ware op haar schoot.

TOINE. Hier, ma! Alstublieft! 't Is graag gedaan! Met plezier!

MA. Wat... wa...

TOINE. *(Over zijn toeren.)* Ge zijt bedankt! Graag gedaan. Verdomme toch...

MA. Wat heb ik nu weer verkeerd gezegd?

TOINE. Niks, ma! Niks! Gij hebt niks gezegd! Dat is het hem juist! Gij hebt helemaal niks gezegd!

MA. Wat is dat toch met u de laatste tijd? Ik mag geen woord meer –

TOINE. *Bedankt*, ma! Dat is een woord dat ik u nog nooit heb horen zeggen! Toch niet tegen mij. Of *Alstublieft*! Ik kom hier een paar keer per week, ik ben in de kliniek bijna niet van uw zijde geweken en dat is voor u allemaal de gewoonste zaak van de wereld! Het is normaal dat Toine, die onnozele kloot, dat allemaal doet! Zelfs tegen een hond zijt ge vriendelijker! Maar mijn eerste *Bedankt*, die moet ik nog altijd krijgen. Dat ge Manu verkiest boven mij, daar heb ik leren mee leven, maar dat ik niet het minste woordje van dank krijg voor al wat ik doe, dat ben ik beu! Hoort ge dat, ma? Kotsbeu!

Hij grist zijn jas van de stoel en loopt af. Ma blijft verbijsterd achter.

Langzaam donker.

* * * * *

3. Inge

Ma zit in haar zetel en tuurt naar buiten. Inge rijdt haar rolwagen met koffiekkan, stapels kopjes, schoteltjes en ander gerief de kamer in.

INGE. En hier zijn we met de koffie! Wat zou je ervan denken, Louisa?

MA. Ik heb er zin in, Inge. *(Ze neemt haar portemonnee.)*

INGE. Wat ga je doen, Louisa?

MA. Hoeveel is dat voor een koffie?

INGE. Niets. Hier is dat voor iedereen gratis.

MA. Gratis?

INGE. Alles werd voor jou al betaald. Geen probleem. Steek dat maar weg.

MA. Oh... *(Geheimzinnig.)* Ik geloof dat Toine straks komt.

INGE. 't Is al een poos geleden dat ik hem nog gezien heb.

MA. Drie, vier weken, zeker... Ik maak me zo'n zorgen. Hij zou toch werk moeten vinden. Straks is hij te oud. Onze zaak is failliet gegaan, Inge. Toine kon dat niet aan. Ik ben er nog altijd niet goed van. Ze waren nog niet zo lang gescheiden. Een mens mag zoiets niet zeggen, maar dat ongeluk was een geluk bij een ongeluk.

INGE. *(Eerder in zichzelf.)* Ja, dat is wel... erg sterk uitgedrukt. *(Tot Ma.)* Hij is misschien met vakantie gegaan?

MA. Ik denk het niet, Inge. Onze Toine gaat nooit met vakantie.

INGE. Hoe zou dat komen, Louisa? Suiker? Melk?

MA. Zwart, als ge wilt, Inge. Nooit melk en zeker geen suiker.

INGE. Sorry, Louisa, ik kan 't niet van iedereen onthouden, hé.

MA. *(Geheimzinnig.)* Ik denk, omdat hij me niet alleen durft laten.

INGE. Dat is dan toch dat hij je graag ziet, Louisa. Of niet? *(Ze geeft het kopje koffie.)*

MA. *(Lachje.)* Dat zal dan wel, zeker. Dank u, Inge. *(Pauze.)* Ik denk dat ik hem de laatste keer een klein beetje kwaad heb gemaakt. *(Ze neemt een slokje.)*

INGE. Zou je denken...

MA. En nu heeft hij 't schijnt naar 't secretariaat gebeld om te vragen of ik er nog ben. *(Lachje.)* Ja, zo rap raakt hij van mij niet af, hé. En die mevrouw van 't secretariaat – ik vergeet haar naam altijd – is komen zeggen dat hij deze namiddag ging langs komen.

INGE. Dat zal Ingrid geweest zijn. Dat is goed nieuws, Louisa!

MA. Pas op, een stomme futiliteit, hé. Maar onze Toine is zo lichtgeraakt. Zijn vader was precies dezelfde.

INGE. Is 't echt?

MA. Onze Manu, die was uit ander hout gesneden. Gevoeliger. Die kon mij vanzelf een kus geven of op mijn schoot komen zitten. Ik heb zo van hem genoten, de lieve jongen. Onze Toine is een beetje afstandelijker, ziet ge. Meer op zichzelf. Dat heeft hij van mij. Maar daar moet ge u niet te veel van aantrekken, hoor. // Ik vraag me af waar hij blijft. Hij had er al moeten zijn.

INGE. // Maak je geen zorgen. Hij zal wel komen...

MA. Zo erg was 't nu ook niet. Als ge onze Toine wilt lijmen, dan –

INGE. Koekje? Helemaal vergeten.

MA. Graag. Hij lijkt zo op mijn man zaliger, moet ge weten.

Pauze. Inge legt een koekje bij het kopje.

INGE. Toine heeft nogal wat van zijn vader, als ik het zo hoor.

MA. Laten we 't zo zeggen, Inge: onze Toine heeft alle slechte kwaliteiten van zijn vader en alle goede gebreken van zijn moeder.

Ze lachen.

INGE. Dan heeft hij toch iets van jou, Louisa?

MA. Bwa ja... Ik kan soms ook zo'n stoute beest zijn.

INGE. Serieus?

MA. Kom, ja... Ik geef het toe. Eigenlijk kan ik soms een beetje overdrijven.

INGE. Mooi dat je dat toegeeft.

MA. En dan zit onze Toine direct op zijn paard. Pas op, soms hé. Niet altijd!

INGE. (*Lachje.*) Je bent onverbeterlijk, Louisa.

MA. Ja maar, ge moet onze Toine niet onderschatten. Die kan twee stenen doen vechten, juist gelijk zijn vader. Maar allee, voor de rest is 't een brave jongen. Hij heeft me altijd flink geholpen. Ook nadat hij alleen kwam te vallen.

INGE. Zou je dat eens niet tegen Toine zeggen, dat hij zo in de weer is voor u?

Toine is aangekomen. Hij heeft dat laatste gehoord en blijft bij de deur staan.

MA. Wat denkt ge wel! Straks gaat hij het nog geloven ook! Dan slaat het hem nog in zijn bol!
(*Lachje.*) Weet ge, Inge, wat ik zo spijtig vind? Dat hij niet eens de moeite doet. Ik bedoel, het zou toch geen kwaad kunnen moest hij een vriendin hebben? Een meisje zoals

—

INGE. Je koffie wordt koud, Louisa!

MA. Och, ja. (*Drinkt.*) Dan zou ik gerust zijn. Dat moet toch kunnen? Zo oud is hij nog niet.

INGE. Ha nee?

MA. Dat weet ge toch. Amper een paar jaar ouder dan gij.

INGE. En hoeveel paar jaar is dat dan?

MA. Eenenveertig.

INGE. Eenenveertig? Dat is een enorm verschil, hoor Louisa!

MA. Neenee! Ik bedoel dat onze Toine eenenveertig is!

Ze lachen.

MA. Ik zou er niets op tegen hebben. (*Raakt Inges hand even aan.*) Inge... Maar Toine kan soms zo koppig zijn.

INGE. Helemaal zijn vader.

MA. Nee, dat heeft hij van mij. Ach... Mij kan het niet schelen hoor, wat hij doet. 't Is uw leven, zeg ik hem altijd. Ik bemoei me daar zo weinig mogelijk mee. (*Legt haar hand op Inges hand.*) En kunt gij uw plan wel trekken, zo met uw dochtertje? Als gij zoudt willen

—

INGE. Straks kom ik je kopje halen. Ik ga nu verder doen.

Inge draait haar rolwagen en ziet Toine. Ze beseft dat hij heeft meegeluisterd.

INGE. Oh! Toine! Mij zo doen... (*Stil.*) Sorry...

TOINE. Inge.

INGE. Zeg, die kan nogal stoefen op jou. (*Af.*)

TOINE. (*Kijkt Inge even na.*) Daar heb ik nog niets van gemerkt... Dag ma.

MA. Toine, jongen.

Ma weet niet goed of ze haar armen naar hem moet uitsteken of niet, het gebaar is nogal hulpeloos en onhandig. Toine geeft haar een zoen. Dan legt hij de krant en het zakje met de appelflap op tafel.

MA. Ik heb op u gewacht. Ik ben blij dat ge gekomen zijt.

TOINE. Ik ben ook blij dat ge gekomen zijt.

Ze bekijken mekaar na deze kleine verspreking en lachen.

MA. Laat me u eens bekijken. Gij zijt nog niets veranderd. Ik heb u zo... Hoe is 't verder? Hebt ge al *(Ze slikt haar woorden in.)*

TOINE. Zoals met het weer. 't Valt best mee.

MA. 't Is veel te goed om goed te zijn. Of vindt gij het normaal, Toine, dat het half november zo warm is?

TOINE. Tja...

MA. Wat zijn ze toch met onze wereld aan 't doen, jongen? *(Pauze. Slokje.)* Geen nieuws uit het dorp?

TOINE. Niks speciaals. Zeg, dat zoudt gij toch beter moeten weten dan ik?

MA. Hewel, Georgette, de kleindochter van Matthias, onze vroegere koster is gestorven. Gij hebt die niet gekend, want dat was nog van voor mijn moeder haar tijd. Ze woonde hier ook. Ik ben als kind nog met haar naar school geweest. Ze wordt deze week begraven, allee, hoe heet die weeral?...

TOINE. Georgette, ma.

MA. Hoe weet gij dat?

TOINE. Omdat ge 't mij gezegd hebt.

MA. Ha?... *(Kleine pauze.)* Veel volk zal er niet zijn, want ze was ook enig kind. *(Toine snapt niet goed waar Ma heen wil.)* Ge weet hoe dat gaat, hé jongen. Ze lopen hier binnen en buiten gelijk in een duivenkot. Maar dan hoor ik nog iets. 't Schijnt dat ze het dak van de kerk gaan vernieuwen. Wie er gestorven is en zo. Zoals... Hoe heet ze nu weer? Ik zie ze graag komen, maar ik zie ze nog liever gaan. Want als ze komen, weet ge nooit wanneer ze gaan. *(Lachje.)* Die oudjes, allemaal dezelfde zagen! *(Lachje.)*

TOINE. Nog een geluk dat gij zo niet zijt, hé ma?

MA. Ge moogt gerust zijn. *(Lachje. Pauze.)* Gelukkig is onze Manu er nog.

TOINE. Onze Manu?

MA. Hij is nog geen tik veranderd.

TOINE. Maar allee, ma, wat vertelt gij toch allemaal? Onze Manu is al acht jaar...

MA. En wie stond daar dan voor mij? Of zie ik niet goed meer uit mijn ogen?

TOINE. 'k Zou 't niet –

MA. Weet ge wat ik denk? Dat gij denkt dat ik begin te vangen. Dat denk ik.

Lange stilte.

TOINE. Ik heb uw boekje meegebracht. *(Hij haalt een puzzelboekje uit zijn zak.)*

MA. Mijn puzzels! Die heb ik gemist.

Ma neemt het boekje gretig aan en koestert het even als een kindje met een knuffel.

TOINE. Ge hebt mij toch niet gemist, ma?

MA. Merci, Antoine.

TOINE. Antoine? Da 's lang geleden dat ge me zo hebt genoemd. Nooit eigenlijk.

MA. C'est vraiment très gentil de ta part.

TOINE. Wat is dat nu ma? Gaat ge Frans beginnen spreken tegen mij?

MA. Il m'a manqué, mon petit bouquin. *(Ze legt het boekje op haar schoot.)*

TOINE. Amai, gij kent nog goed Frans.

MA. Frans? Ja, soms... moest ik... Als we moesten leveren bij mensen in... Iemand die goed luistert naar de mensen, die leert altijd bij.

Inge op. Ze komt het lege kopje halen.

INGE. Was 't in orde, Louisa?

MA. Zeker, Inge. Het koekje houd ik voor straks.

Ma neemt het koekje en stopt het onder haar plaid. Toine neemt Inge apart.

TOINE Inge, hebt gij nog niets vreemds opgemerkt bij ons ma? Ge moet eens horen wat die allemaal vertelt. En dan nog in 't Frans.

INGE. Tja, 't Zou kunnen dat ze wat verward is na de behandeling van haar infectie. Dat gebeurt. Ik denk niet dat je je zorgen hoeft te maken.

TOINE. Dat geeft zo'n vreemd gevoel. Zo ineens zegt ze... Allee, 'k weet niet...

INGE. Als het echt opvalt, zal ik het er met de verpleegster zeker over hebben. Nogmaals, maak je niet ongerust, Toine. Je moeder zit nog niet op de derde verdieping. Verre van.

TOINE. Ja maar toch...

Inge geeft Toine een bemoedigend kneepje in zijn arm en gaat weg. Toine gaat naar Ma en neemt het zakje met de appelflap.

TOINE. Leg ik hem in de frigo?

MA. Neenee, geef maar hier.

Toine geeft haar het zakje. Ze neemt het dankbaar aan, haalt de appel flap eruit en begint met smaak te eten.

MA. Kunt ge me niet eens wat anders meebrengen dan een appel flap. 't Is altijd 't zelfde. (*Maar ze blijft de koek met smaak opeten.*)

TOINE. Als ge eens iets anders wilt, moet ge 't maar zeggen. Wat wilt ge de volgende keer? Carré confituurke, bolus, mattentaart...

MA. (*Rustig.*) Iets anders. Dat is toch niet zo moeilijk? Verandering van spijs doet eten, zei mijn moeder altijd.

TOINE. Ja, da's waar.

MA. // Ik vraag me af hoe het met haar is.

TOINE. // 'k Zal u de volgende keer iets anders meebrengen.

MA. (*Vriendelijk*) U moet ook altijd alles gezegd worden. Zoiets weet ge toch uit uzelf, dat het op de duur verveelt? Als ge zo verder doet zult ge op 't einde niets bereikt hebben en eindigen zoals ik.

TOINE. Ik wil niet eindigen zoals gij, ma.

MA. Daar geef ik u geen ongelijk in.

TOINE. Dat ziet ge van hier. De ganse dag voor 't venster zitten koekeloeren, en roddelen en opmerkingen maken over iedereen die passeert.

Pauze.

MA. (*Kalm.*) Ik kan er ook niet aan doen dat ik versleten ben en moeilijk // uit de voeten kan. /// (*Iets feller.*) En als ge hier gekomen zijt om mij te affron- teren, //// dan kunt ge uw gazet van gisteren opstoven en uw appel flap zelf opeten.

TOINE. // Ja, 't is goed. /// Oké, oké. //// Akkoord, ma. Sorry. Ik had dat niet mogen zeggen. (*Pauze.*) Het spijt me.

Ma draait zich van hem weg. Pauze.

TOINE. Waarom moeten wij altijd ruzie maken, ma? Waar is dat goed voor? Wij hebben alleen mekaar nog...

MA. (*Rustig.*) Ruzie maken? Wie maakt er ruzie? Wij hebben alleen maar woorden, jongen. (*Lachje.*)

Pauze. Toine weet niet hoe te reageren.

TOINE. 't Is misschien beter dat ik ga... Ik kom later eens terug... Tot morgen...

MA. *(Vriendelijk.)* Kalmeer u een beetje, jongen. 't Is helemaal niet nodig dat ge u zo opwindt.

Stilte. Toine wil weg. Hij is onder de indruk en aarzelt bij de deur. Lange pauze.

MA. Bedankt voor de appelflap.

Even lijkt het erop dat Toine wil reageren, maar hij gaat af zonder nog iets te zeggen.

MA. En de gazet van gisteren.

Langzaam donker.

* * * * *

4. M a n u

Ma zit in haar zetel. Ze kijkt op. Het is alsof ze iets hoort dat haar gunstig stemt.

Het licht in de kamer verandert. Kleuren.

Manu komt op langs een kant van de scène waar geen deur of ingang van de kamer is. Manu loopt gekleed zoals Ma hem zich herinnert, de laatste keer dat ze hem zag.

Er verschijnt een brede glimlach op haar gelaat en ze steekt de handen naar de jongen uit. Ze beeft, maar haar ogen stralen van geluk. Manu komt tot bij haar en blijft stil staan. Traag en teder neemt hij Ma's handen aan.

MA. Manu, jongen? Waar heb je al die tijd gezeten? Ik heb op je gewacht. Ik ben blij dat je gekomen bent. Laat me je eens bekijken. *(Korte pauze.)* Je bent nog niets veranderd. Ik heb je zo vreselijk erg gemist, mijn lieve schat... *(Lange pauze, ze luistert, alsof de jongen iets vertelt.)* Ja, ik weet het, jongen. Dat was dom van hem. Hij had zoiets nooit mogen toelaten. *(Idem.)* Ik vergeef het hem nooit, al word ik honderd en twee, zoals Treeske van de andere gang. *(Idem.)* Ja, ik zal ervoor zorgen dat het niet meer gebeurt. 't Is beloofd. *(Idem.)* Ja... 't Is waar. Voor zijn straf neem ik zijn auto af en dan kan hij met paard en kar de straat op. *(Idem + Lachje.)* Gelijk vroeger. 't Is toch waar zeker?

Toine is bij de deur verschenen. Het is alsof zijn moeder met iets of iemand bezig is, hij hoort haar tegen iemand praten, maar hij kan niet direct vatten wat er gebeurt.

TOINE. Ma? // Wat zijt ge daar... Wat vertelt... Wat... Tegen wie zijt ge bezig?

// Zodra Manu Toine hoort, gaat hij af langs de kant vanwaar hij gekomen is.

Tegelijk gewone licht.

Ma steekt de handen uit, als om de jongen tegen te houden.

MA. Wacht! Ik ga mee. Laat me hier niet alleen achter. *(Kwaad tegen Toine.)* Zijt ge nu content? Ge hebt hem weggejaagd, smeerlap!

TOINE. Ma, alstublieft! Over wie hebt ge 't?

MA. *(Onmachtig.)* Verdomme, vrdmme! Ik ga u me paa en ka ge gaa... wachmaa...!

Ma verweert zich, Toine pakt haar stevig bij de schouders. Inge vliegt binnen. Ze wil tussenbeide komen, maar Ma geeft haar een felle krab.

INGE. Au!

TOINE. Wat is me dat nu! Kalm, ma!

MA. *(Staart voor zich uit.)* Zo la... ..leden... Toine? ... Wa gij hier doen? Zijt ge hier al lang?

INGE. Gaat het, Louisa?

MA. Dat is hier zo... Ik voel me precies...

TOINE. Voelt ge u wel goed? Ge gaat toch niet flauwvallen, hé ma? Inge, ge bloedt!

INGE. *(Betast haar wang en ziet het bloed.)* Ze heeft me gekrabd. *(Neemt haar zakdoek.)*

TOINE. Ge hebt Inge gekrabd, ma. Dat moogt ge niet doen!

MA. Ik? Dat is niet waar! Ik heb niks gedaan!

TOINE. Sorry, Inge. Echt.

INGE. Laat maar. Ik hoorde lawaai en... Sorry, ik ga dat toch even verzorgen. *(Af.)*

MA. Ge ziet zo bleek, jongen. Wat scheelt er?

TOINE. Een mens zou van minder een schrik opdoen, ma. Gaat het wel met u?

MA. *(Stilte. Lachje.)* Ba ja, waarom zou 't niet gaan met mij?

TOINE. Ge hebt u waarschijnlijk wat te druk gemaakt. Rustig nu. Probeer rustig te ademen.

MA. Ik weet niet... Weet... Weet ge wat? We zullen eens naar de cafetaria gaan. Daar zitten we op ons gemak. En dan kunt gij iets drinken. Dat zal u goed doen. 't Is precies dat ge door de mixer zijt gehaald. Ik heb trouwens zin in een lekker kopje koffie. Geef mijn taxi eens. *(Korte pauze.)* Alstublieft.

Toine helpt haar recht en geeft het looprek.

MA. Ik trakteer, jongen. Potdorie, mijn schouders... 't Is precies of... Dat zal de tocht zijn. Ik moet mijn deur meer dicht laten. *(Lachje.)* Dat heeft nog een ander voordeel. Dan blijft niet alleen de kou buiten. *(Lachje.)* Toine? Komt ge mee of gaat ge daar de hele dag blijven staan en wortel schieten?

Ma schuifelt monkelend af met haar looprek. Toine kijkt haar na, schudt het hoofd en volgt.

Langzaam donker.

Decorwissel.

* * * * *

5. L u n c h

Zachte muziek, stemmen en gerinkel van glazen op de achtergrond.

Inge zit aan een tafel in de cafetaria van het rusthuis en eet haar lunch. Brood- trommeltje, een leeg yoghurtpotje met lepeltje, geopend flesje water. Toine komt op met een bruiswater en een kopje koffie.

TOINE. Mag ik?

INGE. *(Schrikt lichtjes.)* Oh, Toine. Natuurlijk. Kom erbij.

TOINE. Smakelijk. // Ik dacht, ik breng haar een koffietje mee... /// *(Zet het kopje voor haar op de tafel.)*

INGE. // Dank je. /// Erg vriendelijk.

TOINE. Even een wandelingetje gemaakt. Frisse kop gehaald. Dat kan soms deugd doen. *(Pauze. Hij neemt een slokje.)* Het verdict is dus gevallen...

INGE. Ik vrees het, Toine. Ik vind het zo erg. We hadden natuurlijk al een vermoeden. Ze maakte soms van die vreemde opmerkingen en dan weten we wat ons te wachten staat. Aan mij vroeg ze onlangs: “Inge, die rok die ik voor u genaaid heb, die was toch ook mooi?”

TOINE. Dat is toch niet om geloven! Dat mens heeft voor zover ik weet nog nooit in haar leven een knoop aangenaaid! Maar maak u geen zorgen: puzzelen kan ze als de beste!

INGE. Wat erger is, ze begint soms echt stout te worden. Martha heeft me gisteren verteld dat je moeder bij hoog en bij laag staande hield dat ze een paard door de gang zag galopperen. Marta – je kent haar, altijd goedlachs en spontaan – lachte er zo een beetje mee en tja, dat mocht blijkbaar niet. Marta kreeg een draai om haar oren.

TOINE. Godverdomme. Dat mag ze toch niet doen, Inge!

INGE. Rustig, Toine. De dokter heeft bevestigd wat we vermoeden: fysisch is ze een onneembaar fort, maar hier vanboven is ze er fel op achteruit gegaan. En beteren zal het niet.

TOINE. Dat is niet erg bemoedigend.

INGE. Het spijt me, maar we geven er de voorkeur aan om rechtuit te spreken tegen de familie.

TOINE. Dat apprecieer ik, Inge.

INGE. Het leven van je moeder is als een puzzel die op tafel ligt. De honderden puzzelstukjes vormen een prachtig geheel; een schilderij, een foto of een landschap... Nu is het alsof Meneer Alzheimer er alle dagen stukjes uit wegneemt. De ene dag wat meer dan de andere. Tot er alleen nog gaten overblijven. Je kan er niets tegen beginnen, want die

meneer is niet van plan om een stukje terug te leggen. Het enige dat we moeten onthouden is dat het ooit een schitterende puzzel is geweest.

TOINE. Is ons ma zich dan nog bewust van wat ze zegt nu ze die alzheimer-smeerlapperij heeft?

INGE. Sta er niet versteld van als ze zich soms zal afvragen wat er met haar gebeurt. Maar dat is slechts een vluchtige ervaring van haar bewustzijn. De schaarse, heldere momenten zijn zo weer verdwenen. Wat ik je wou vragen, Toine, is om mee te stappen in het verleden van je moeder. Want haar verleden wordt de planeet waarop ze de rest van haar leven zal doorbrengen. Wat ze op *dit* ogenblik doet of zegt, weet ze straks al niet meer. Maar dingen van jaren geleden zal ze zich des te beter herinneren. Verschiet niet van wat ze vertelt, erger je niet, maak je niet kwaad – het helpt toch niet – maar probeer zo positief mogelijk te reageren. En maak je vooral geen illusies: alzheimer is ongeneeslijk.

TOINE. Dat zal niet gemakkelijk zijn...

INGE. Wie weet... Soms is het makkelijker dan je denkt. Tenslotte bepaal je alles zelf en moet jij je aan haar wereld aanpassen. Het omgekeerde mag je vergeten.

TOINE. Moet ze nu naar de derde verdieping?

INGE. Daar wachten we liever wat mee. Ze ziet en hoort wel dingen die er niet zijn, maar ze windt er zich niet te veel over op. Laten we hopen dat het zo blijft. En tussen haakjes, die derde verdieping is niet de hel of een soort gevangenis. Onze mensen daar zijn meestal heel rustig. Ik werk er echt graag, moet ik zeggen. Als je wil, neem ik je eens mee naar boven. Toine, ik ben er zeker van dat je je moeder na verloop van tijd zal begrijpen. Ik ben ervan overtuigd dat je samen nog veel waarde aan haar leven kan geven.

TOINE. Als gij het zegt, Inge.

INGE. Echt waar. We moeten ervoor zorgen dat ze vergeet wat ze vergeten is. Het is niet onze bedoeling dat we haar genezen. Mensen zoals je moeder kunnen niet genezen, Toine. Wij kunnen er alleen maar voor zorgen dat ze zich gelukkig voelt. Als dat lukt hebben we ons doel bereikt. Het is onze job om haar te begeleiden, maar als het nodig is zijn we er ook voor de familie. Zoek me op als je vragen hebt of uitleg wil. Ik ben er ook voor jou.

TOINE. Dat weet ik. Bedankt, Inge.

INGE. Graag gedaan.

Inge kijkt hem aan. Het is alsof ze zijn handen wil vastnemen.

TOINE. En zo zijn we weer bij het boeiendste onderwerp ter wereld aanbeland: ons ma! (*Zucht.*)
Voor de verandering: hoe is 't eigenlijk met Inge?

INGE. *(Lacht.)* Er moet flink gewerkt worden, maar ik doe mijn job graag en ik beleef veel plezier aan mijn contacten met de mensen hier. En de directie valt best mee. Ik mag mijn uren zelfs zo regelen dat ik Lissa zonder probleem kan opvangen. En niemand van de collega's die er opmerkingen over maakt. Dus, wat dat betreft: top! Ik heb ooit zwarte sneeuw gezien, maar die periode is gelukkig voorbij. *(Ze eet wat en neemt een slokje van haar koffie.)* Ik dacht dat Paul, met al zijn charmes, zijn loze beloftes en zijn stomme cadeautjes de oplossing was. Daar overtuigde ik mezelf van en zo kon ik... Zo probeerde ik eigenlijk alles te verdringen wat... je weet wel... wat eerder gebeurd was. Zodra we getrouwd waren, heb ik een andere Paul leren kennen.

TOINE. Het spijt me...

INGE. Ik ben het altijd spijtig blijven vinden, Toine.

TOINE. Het was kalverliefde, Inge.

INGE. Niet voor mij. Ik had het gevoel dat de hele wereld onder mijn voeten wegschoof.

TOINE. Je had nooit met Paul –

INGE. Wat moest ik dan doen? In 't klooster gaan of zo?

TOINE. 't Is allemaal zo lang geleden. Er is al zoveel water naar zee gestroomd.

INGE. Voor mij lijkt het alsof het gisteren was. Mijn gevoelens voor jou waren oprecht. *(Korte pauze.)* Ze zijn nooit verdwenen, Toine.

TOINE. Gij waart –hoe oud?– vijftien, zestien? Het land stond op zijn kop na de affaire Dutroux. Als het uitkwam... Als puntje bij paaltje kwam, zouden ze er mij op aangesproken hebben. Daar was ik bang voor.

De woordenwisseling die volgt verloopt in mineur. Er zitten nog andere mensen in de cafetaria. Er kunnen een paar figuranten – inwoners van het home – voorbijkomen, zodat Toine en Inge verplicht zijn hun stemmen te dempen.

INGE. Ha, maar nu begrijp ik het! Alles draaide om Toine! Jij was de enige belang-rijke van ons twee! Ik was hoogstens goed genoeg om eens in mijn broek te laten zitten en –

TOINE. Inge, alsjeblieft! Nee, zo was –

INGE. En eens je genoeg van me had, schopte je me weg als een versleten schoen!

TOINE. Zo was het niet. Eerlijk waar, Inge. Ik heb gepro –

INGE. Maak jezelf wijs wat je wil! Maar niet met mij! Je hebt gewoon misbruik van mij gemaakt!

TOINE. Als ge er zo over denkt, dan vind ik dat spijtig.

INGE. Kan wel zijn, maar het // moet me van het hart.

TOINE. // Zo was het echt niet. Ik zweer het je, Inge! Er is wat ge denkt en er is wat de anderen willen dat ge denkt. Dat is niet hetzelfde. Ik was evengoed verliefd op u, echt waar, ge waart het liefste meisje dat ik ooit heb gekend. Ik had echter het gevoel dat ik u nooit iets kon bieden dat de moeite waard was. Met Angela verliep het exact zo. En je weet wat er is gebeurd.

INGE. Dat was toch iets anders!

TOINE. Ik wou uw vriend zijn, uw lief, uw maatje, om 't even, maar ik had er niet het minste benul van hoe ik een toekomst met u moest invullen. Ik was er vast van overtuigd dat onze relatie na verloop van tijd zou vastlopen. En de enige die daar schuld aan zou hebben, was ik. Niet gij, Inge. Stel dat het na een aantal jaren zou spaak lopen, dan zouden de gevolgen vast veel erger zijn en dat wou ik u niet aandoen.

INGE. Je gaat me toch niet wijsmaken dat je jezelf hebt opgeofferd?

TOINE. Ik heb alleen ontdekt dat het onvermogen om liefde aan u – of aan Angela of om het even wie – te schenken, ondanks de genegenheid en de warmte die ik vanbinnen voel, het resultaat is van een kindertijd toen ik ouders had die me nooit geleerd hebben wat liefde is.

INGE. Oh? Het is de schuld van je ouders?!

TOINE. Het zal wel hoofdzakelijk aan mezelf liggen natuurlijk. Of misschien een combinatie van beiden. Gij kent mijn moeder als een toffe, gezellige vrouw. En dat is ze ook. Voor anderen. Ik heb van haar als kind nooit een vriendelijk woord gekregen, Inge. Dat was een keiharde madam. Onze pa was niet beter. Die had geen tijd, die moest geld verdienen. Hij bekeek me amper. Mij hebben ze gedoogd. Niet meer dan dat. En toen Manu geboren was... *Hij* was hun afgod. (*Pauze.*) Ik had in die auto moeten zitten. Niet Manu!

INGE. Het is afschuwelijk dat je zoiets over je ouders durft zeggen.

TOINE. Ik lieg niet, Inge. Niet tegen u.

Lange stilte.

INGE. Manu is... Hoe lang al –

TOINE. Tijd speelt geen rol. De pijn blijft even groot. (*Pauze.*) Weet je, soms benijd ik mensen die met een beate glimlach op de lippen door het leven dartelen zonder even naar beneden te kijken, alsof ze niet willen zien dat ze door de stront lopen. Eerlijk, ik zou zelfs niet in hun plaats willen zijn.

INGE. Waarom blijf je dat jezelf aandoen?

TOINE. Omdat ons ma er me keer op keer aan herinnert – ze doet niets anders dan over Manu praten – en omdat ik het mezelf niet kan vergeven dat ik hem toen heb laten vertrekken.

INGE. Het was een ongeluk. Daar heb jij toch geen schuld aan? Niemand trouwens.

TOINE. Je weet niet alles, Inge.

INGE. Dat zijn familie zaken. Dat hoef ik niet te weten.

TOINE. Nee, het heeft niets te ma –

INGE. Het enige wat ik zou willen – Sorry. Het enige wat zou moeten gebeuren – is dat jij ophoudt met ter plaatse trappelen. Zo bereik je absoluut niets.

TOINE. Moet ik iets bereiken?

INGE. Kijk, dat soort gelul, daar krijg ik het van. Je zou om te beginnen een job moeten hebben. Doe daar dan wat aan. Wij hebben ons lot niet in handen, Toine. Het overvalt ons. Onze enige plicht is er wat aan doen, volhouden en hopen voor het beste, ook al lijkt het leven ons vreselijk oneerlijk.

TOINE. Ik heb spijtig genoeg geen schakelaar in mijn hoofd die mijn gedachten kan stilleggen.

INGE. Overleden geliefden kunnen niet meer door het leven reizen. Jij wel. Nu maak je het jezelf alleen maar moeilijk. Bovendien zadel je andere mensen op met schuldgevoelens, met machteloosheid, omdat je hun steun, hun vriendschap, zelfs hun liefde weigert. Op die manier doe je ook hen pijn. Dat recht – Sorry! – heb je niet!

Inge ruimt haar boeltje op en bergt alles kort en goed weg. Ze neemt het lege yoghurt- potje en gaat weg zonder Toine nog een blik waardig te keuren.

Een verbaasde Toine blijft alleen achter.

Langzaam donker. Decorwissel.

* * * * *

6. U i t s t a p j e

Inge maakt het bed van Ma op. Ze neuriet. We horen drukte in de badkamer.

INGE. Lukt het, Louisa?

MA. (Achter.) Jaja!

INGE. Moet ik je niet helpen?

MA. (Achter.) Neenee!

Inge werkt en neuriet rustig verder. Nu horen we ook geneurie in de badkamer. Toine tikt op de open deur en komt binnen.

TOINE. Hé, Inge. (Geen antwoord.) Ons ma is er niet?

INGE. Je moeder maakt zich klaar.

Pauze. Alleen het geneurie van Ma.

TOINE. Inge, wat ik zeggen wou... De laatste keer toen we –

INGE. Want ze gaat op uitstap.

TOINE. Op uitstap? Waar naartoe?

INGE. Dat zal ze je zelf wel vertellen, veronderstel ik...

TOINE. Oh... (Korte pauze.) 't Zal haar eens goed doen, denkt ge niet?

INGE. Ja, dat denk ik.

TOINE. ??

INGE. Ze gaat natuurlijk nergens naartoe, Toine. Zij heeft beslist dat ze vandaag op uitstap gaat. Bijgevolg gaat ze op uitstap.

TOINE. Typisch ons ma.

INGE. Nee. Typisch alzheimer. Dat heb je nu toch beet, hoop ik.

TOINE. Inge...

Inge is de hele tijd druk bezig gebleven.

MA. (Achter.) Ik ben klaar!

INGE. (Naar de deur van de badkamer.) Kom maar binnen, Louisa.

Ma op. Brede glimlach. Ze heeft twee hoeden op mekaar gezet en drie bloezen over mekaar aangetrokken.

MA. Inge... (Ze wenkt haar. Geheimzinnig.) Er zit er daar een binnen.

INGE. In de badkamer? (Ma knikt.) Kom, Louisa, we gaan eens kijken.

Inge neemt Ma bij de hand en samen gaan ze de badkamer binnen.

MA. Ik had mijn washandje op de grond laten vallen en toen ik het opgeraapt had – Ik kan me tegenwoordig zo moeilijk bukken – stond die daar.

INGE. Wie is dat? Is dat iemand die je kent?

MA. Ik zou het niet weten. Kent gij die?

INGE. Dat is de spiegel, hé Louisa.

MA. Ja, dat zie ik ook wel. Of ge weet wie dat is, vraag ik u.

INGE. Die lijkt op jou.

MA. Ja, die lijkt op mij. Want dat is ons Marie.

INGE. Dat is je zuster Marie, hé Louisa.

MA. Ons Marie, die is zot. Die haalt van alle stoten uit.

TOINE. (*Meer tot zichzelf.*) Allee, nog een geluk dat tante Marie de enige is die zot is in ons familie.

MA. (*Heeft het gehoord.*) Zeg, als ge naar hier gekomen zijt om mij uit te maken, dan moogt ge gaan vanwaar ge gekomen zijt!

INGE. Niet op letten, Louisa. Hij weet soms ook niet meer wat hij vertelt.

TOINE. Inge. Alsjeblieft, zeg...

MA. Ik vraag me af wat dat mens hier verloren heeft.

INGE. Die komt je eens bezoeken.

MA. Dat staat me niks aan.

INGE. Hoezo? Dat is toch goed?

MA. Ons Marie die moest altijd haar eigen goesting doen. Luisteren, dat kon die niet.

INGE. (*Leidt haar de kamer in.*) Kom, Louisa. Ze is al weg.

MA. En als er iets is waar ik niet tegen kan, dan zijn het mensen die altijd hun eigen goesting moeten doen en niet naar een ander kunnen luisteren.

TOINE. (*Lacht.*) Dat juist gij dat moet zeggen, ma!

MA. Wanneer vertrekken we? (*Ziet Toine.*) Dag Albert. Dat is ook al een poos geleden. Ik krijg iets van dat soort mensen. Gij komt ook niet veel meer buiten, zeker? Ik ben klaar. Is mijn rok niet vuil vanachter? (*Draait zich half om.*) Ge kijkt niet! Kijk dan toch!

INGE. Hij staat je goed, Louisa. Maar is het echt nodig dat je twee hoeden draagt?

MA. Ja. We gaan naar zee vandaag. Naar Bankel... Blakkenbelgen. Ik weet het niet meer. 't Is al te lang geleden, nietwaar Albert?

TOINE. (*Stil tot Inge.*) Wie is Albert?

INGE. Hoe moet ik dat weten? // Vraag het haar.

- MA. // In de eerste hoed zit kaas met gaatjes. Mijn haar komt erdoor, ge weet wel, als 't groeit en als 't regent. (*Lacht.*) En de ontluising kruipen eronddoor en dat mag ni. Dat mag ni! Daarom zeddik d' adere rop.
- TOINE. (*Stil tot Inge.*) Waar zijn al die bloezen goed voor? (*Inge reageert niet.*) Ma? zoudt ge niet beter een mantel aantrekken in plaats –
- MA. Omdat we straks naar Blnkbfirt gaan en daar is wind en ijs. Breng me niet van de wijs, appelspijs.
- INGE. Laat mij die mooie hoed eens zien, Louisa.
- MA. (*Geeft haar de hoeden.*) Natuurlijk, mijn lief meisje. (*Tot Toine.*) En omdat ik niets heb om aan te trekken. Inge is het liefste meisje dat hier rondloopt. Maar dat hebt gij nog altijd niet gezien, dikke ezel, want gij zijt een kwezel.
- TOINE. (*Hij gaat naar de badkamer.*) Uw mantel hangt hier, ma.
- MA. (*Lachje.*) Ge kunt toch geen twee mantels over mekaar aantrekken, kwibus! Ik neem geen omnibus. En 't water ga ik ook ni ni ni in. Gij wel? Of zijt ge uw leven al moe, melk van de koe?
- INGE. (*Geeft de hoed terug.*) Kom, Louisa, ik zal die bloes uittrekken.
- MA. Dat verkochten wij vroeger, per halve of per hele pint; dat was een liter. En 'k zal u nog wat zeggen. Het leven is een scheet: het stinkt, maar het doet deugd als ge er van af zijt.
- INGE. Ik ben er zeker van dat je 't veel te warm gaat hebben.
- MA. Denkt ge?
- INGE. Zeker van.

Intussen geeft Inge haar de tweede hoed terug en geeft ze de hoed “met gaten” aan Toine, die niet weet wat hij er moet mee aanvangen.

TOINE. Wat moet ik daarmee doen?

INGE. Zet hem misschien zelf op.

Inge helpt Ma om de twee bloezen uit te trekken. Ma laat begaan, maar probeert intussen de andere hoed op te zetten.

INGE. (*Tot Toine.*) Ga met haar even wandelen. Daarna zal ze denken dat ze op uitstap is geweest naar zee. En zo is iedereen tevreden.

TOINE. Denkt ge?

INGE. Misschien zal ze al niets meer zeggen als je met haar de gang eens op en af rijdt.

TOINE. 't Is goed, ma. We gaan naar Blankenberge.

MA. Ge hebt het mij beloofd, Albert. (*Plots afwezig.*) Zoals ge mij zoveel hebt beloofd... In die tijd ging het allemaal anders. Die pint of die halve pint moest ge overgieten in hun melkkan. Als die pint niet tot op de rand gevuld was, dan kreeg ge nogal wat te horen! Ik had beter moeten weten. Want wie zat er met het pakje? Dat trekt gij u niet aan, hé? De mensen waren niet zo vriendelijk als nu. Dat is niet te vergelijken. Nu gaat dat allemaal anders. En onze pa, die wist van niks, die sliep! (*Lachje.*) Tegenwoordig koopt ge uw melk in van die dingies... Van die lange zffls... in glas.

TOINE. Flessen, ma.

MA. Weet gij het weer beter? De mensen waren toen veel vriendelijker dan nu. (*Plots emotioneel. Er vloeit een traan.*) Iedereen was vriendelijk en lief met mij. Mijn vake, mijn moeke... Tegen nu, nu gaan ze er nogal een gang mee! Met al die vreemden en al dat bloot! Ge zet uw televisie aan en ge ziet niks anders. Ik was dertien en op mijn vijfendertigste ben ik nog in de prijzen gevallen. Kinderen van de zonde zouden de zon nooit mogen zien. Ons heer zou het moeten verbieden. Elke keer dat ge ze bekijkt wordt ge eraan herinnerd. Het is uw straf omdat ge niet goed hebt opgelet! En dan zoudt ge dat nog graag moeten zien ook! Voor ik naar school ging, moest ik ons paardje voor de kar spannen. Weet ge hoe dat heette?

TOINE. Marie-Antoinette. Ge hebt me dat al zo dikwijls verteld, ma.

MA. Maar wij zegden Netteke.

INGE. En waar ging je dan op melkronde, Louisa?

MA. In 't Brusselse.

TOINE. Dan zult ge in Brussel wel goed uw weg kennen.

MA. Dat weet ik niet. Ik ben daar nog nooit geweest. Ik mocht niet van mijn man. Gij waart daar toch niet bij, Albert? Ik kende u toen nog niet.

TOINE. Ik ben Toine, ma. Toine, uw zoon.

INGE. Dit is Toine, Louisa, je zoon.

MA. Hebt ge mij al eens goed bekeken?

TOINE. Hoe bedoelt ge?

MA. Wat ik bedoel? Gij doet weer alsof ik niet weet wie ge zijt. Of denkt ge dat ik niet weet dat onze Toine niet in staat is om met mij naar zee te rijden?

INGE. Waarom niet, Louisa?

MA. Onze Toine, dat is geen slechte gast, maar hij kent links uit rechts nog niet. (*Lachje.*) Die zoudt ge eens in huis moeten hebben, mijn kind. Ik hoop dat ge nooit zo onnozel zult zijn.

Hij zal dat wel van mij hebben, zeker? En daarna was er ons transportbedrijf. Honderden camions hadden we. Honderdepon- derenpotvernonderen! In die tijd waren dat tientonnens. *(Inge af.)* Dat is wat anders, hé!

TOINE. Kom hier, dat ik uw mantel dichtknoop.

MA. En die pint moest ge in hun kan overgieten. Zonder morsen! Ik deed toen de boekhouding. Werken met cijfertjes. Dat was plezant. En nu ga ik op uitstap naar badel.. bladbei...

TOINE. Blankenberge, ma.

MA. Daar gingen we elk jaar een paar dagen op vakantie. Uw pa, die deed een dutje in 't appartement. En wij samen de duinen in! Hand in hand. Denk eraan, jongen. Het is beter de liefde niet te ontmoeten dan haar voor altijd te moeten verliezen. Zeg, wie zijt gij eigenlijk? Ga weg, gij zijt Albert niet.

Stilte. Intussen heeft Inge een rolstoel binnengereden.

INGE. Kom, Louisa, we gaan naar zee. Naar Blankenberge.

MA. 't Zou gaan tijd worden. De zee zal niet weglopen. *(Stil tot Inge.)* Kent gij die? Dat is Albert niet, zu.

INGE. Dat is Toine, je zoon. Hij gaat met jou een wandelingetje maken. Is 't goed?

MA. 't Leven is gelijk de soep die ze hier opdienen. Flauw, smakeloos en zonder ballekes.

Ze helpen Ma in de rolstoel.

INGE. Tot straks, Louisa.

MA. Blijf niet te lang weg, want 't is koud buiten. En kleed u goed.

INGE. *(Lachje.)* Ik zal eraan denken.

TOINE. Inge, ik moet u spreken...

INGE. Ik heb nu geen tijd, Toine.

TOINE. Straks dan.

INGE. Ik word niet betaald om babbeltjes te slaan. Ik moet mijn werk doen. *(Ze begint spulletjes op te ruimen.)* // Jij zou beter met je moeder naar Blanken- berge gaan. *(Spotglimlachje.)*

MA. // Gaat onze Manu mee? Ik wil dat onze Manu meegaat.

Toine zucht, maar beheerst zich.

Ander licht.

// Manu komt op langs een kant van de scène waar geen deur of ingang van de kamer is. Hij komt bij Ma staan en kijkt haar aan.

MA. Daar ben je, jongen. Kom met mij mee, toe. We gaan samen op vakantie. Naar Blankenberge. *(De jongen neemt haar hand.)* Daar loopt de zee over 't strand. Dat wordt plezant in 't zand! Aan de kant! Wel, waar wacht ge op, Toine? Straks wordt de zee kleiner en dan zijn we voor niets in de duinen gaan wandelen.

Toine duwt de rolstoel met Ma af. Inge kijkt hen na met een fijn lachje. Manu gaat mee.

Langzaam donker. Decorverandering.

* * * * *

7. *V a d e r*

De cafetaria.

Inge eet haar lunch. Toine nadert schoorvoetend. Hij toont haar een paar documenten.

TOINE. Ik ben naar de gemeente geweest.

INGE. *(Bekijkt de documenten amper.)* Rijkelijk te laat, Toine. Je moeder is niet eens meer in staat om haar eigen naam te schrijven.

TOINE. Ik bedoel, ze lagen eigenlijk al een tijdje bij mij thuis. Ik had ze misschien vroeger moeten meebrengen. Dat zal geen zin meer hebben, zeker?

INGE. Nee.

TOINE. Dom.

INGE. Je gaat mij je niet horen tegenspreken.

TOINE. Sorry...

Korte pauze. Toine neemt plots een stoel. Hij klinkt enthousiast.

TOINE. Inge, ik weet wie Albert is.

INGE. Oh?

TOINE. Het heeft me wat spuurwerk gekost, maar het resultaat is de moeite waard. Het is uiteindelijk mijn tante Marie geweest die me alles heeft verteld. Enfin, bijna alles. Ze heeft me de naam doorgespeeld van een oude vriend van Albert en die leeft gelukkig nog. Om een lang verhaal kort te houden, ik heb die mens opgezocht en weet ge wat? Albert is volgens hem mijn echte vader.

INGE. Ik had zo'n idee.

TOINE. Ja, waarom?

INGE. Ik zie je moeder haast alle dagen. Als ik een rode draad probeer te ontdekken in alles wat ze vertelt, dan is het niet moeilijk om te weten hoe de vork in de steel zit.

TOINE. En ge zegt me niks?

INGE. Het is niet mijn taak om intieme familie zaken over te brieven, Toine.

TOINE. Maar mij kent ge toch?

INGE. Ik dacht dat ik je kende, maar dat bleek dus een grove vergissing te zijn.

TOINE. Inge, niet weer. Ik kan me toch niet voor de rest van mijn leven blijven schamen of excuseren. Ik heb u toch al –

INGE. Je pa is dus niet je vader. En zij heeft het altijd verzwegen?

TOINE. Als het graf. Dat is toch niet om geloven?

INGE. Ga je hem zoeken?

TOINE. Zijn vriend wist niet of Albert nog leeft. Ze hebben al jaren geen contact meer. (*Korte pauze.*) Misschien. 't Zou wel... Cho!

INGE. (*Vriendelijker.*) Nieuwe perspectieven geven in je leven. Een deur die open gaat die er eerder nooit was.

TOINE. Ik vind het onvoorstelbaar.

INGE. Ik wens je veel geluk. Als je hem vindt en hij leeft nog, hou er dan rekening mee dat het een oude man is.

TOINE. (*Grinnikje.*) Ik heb ergens nog een broer en een zus? Wie weet...

INGE. Zou je dat erg vinden?

TOINE. Ik hoop dat zij het niet erg vinden!

INGE. Je kijkt er eigenlijk naar uit, hoor ik.

TOINE. Om eerlijk te zijn: ja!

INGE. Goed zo! Dat doet me plezier voor jou. Als het ooit zo ver komt, zorg dan dat er een DNA-onderzoek komt.

TOINE. (*Enthousiast.*) Ik ga ons iets halen. Ik krijg er een droge keel van. (*Af.*)

Lange pauze. Inge glimlacht en eet rustig verder. Tot Toine terugkomt met een koffie en een spuitwater. Hij gaat zitten en neemt een slokje.

INGE. Dank je. (*Korte pauze.*) Ik denk aan iets. Als die Albert je echte vader is en hij je moeder laten we zeggen in de steek heeft gelaten, dan zat Louisa eigenlijk in hetzelfde schuitje als ik met Paul?

TOINE. Met dat verschil dat jij uw kind wel aanvaard hebt en het graag ziet.

INGE. Dat weet je toch allemaal niet, Toine. Misschien heeft ze van haar ouders ook niets gekregen. Wat je niet gekregen hebt, kun je niet doorgeven.

TOINE. En Manu dan? Die zag ze wel graag.

INGE. Toine, je weet toch ook dat grootouders soms meer om hun kleinkinderen geven dan om hun kinderen.

TOINE. Dat is in mijn geval wel duidelijk.

INGE. Je bent toch niet jaloers op je eigen zoon?

TOINE. Maar nee. Ik wil Manu niet vergeten Inge, maar ik moet de kans krijgen om al die pijn, al was het maar voor even, van me af te schuiven. Zolang Manu op mijn netvlies gebrand blijft staan, zolang ons Ma het er altijd maar blijft over hebben, wordt hij nooit flou en kan ik geen nieuwe weg inslaan. Ik hou zielsveel van mijn jongetje. Nog steeds...

INGE. (*Milder.*) Daar twijfel ik niet aan. Je kan misschien beginnen met te stoppen jezelf de schuld te geven. Toine. Het was en blijft een ongeval.

TOINE. Inge, ik ga u iets vertellen dat ik nooit eerder... Ik had Manu die dag niet mogen laten meegaan met Angela. Eigenlijk moest hij tijdens de vakantie bij mij blijven, maar zij bleef aandringen. Ze had een chaletje gehuurd in de Midi, het zou maar voor een paar dagen zijn en wat weet ik allemaal. Manu was in de wolken dat hij mee mocht met zijn mama en je weet hoe kinderen dan zijn. Ik had ook nooit iets ondervonden... Dat Angela en ik mekaar in de haren zaten betekent toch niet dat ze daarom een slechte moeder was? Daarom had ik er niets op tegen en liet ik Manu vertrekken. Dat is de grootste stommitieit van mijn leven geweest. (*Stilte.*) De wagen miste een bocht, vloog door de reling aan de oever van een rivier en de rest kennen we.

Lange stilte. Er rolt een traan over zijn wang. Inge probeert te troosten.

TOINE. Sorry... Het had die dag niet geregend, het wegdek was niet nat of glad en er waren geen remsporen.

Lange pauze.

INGE. Toine toch...

TOINE. Begrijpt ge nu mijn schuldgevoel en welke de vreselijke vraag is die me de rest van mijn leven zal blijven achtervolgen?

Ma komt op met haar looprek. Manu is bij haar.

Ander licht.

MA. Wat zit gij hier te doen? Gij hebt mijn kar gepikt! En van mijn melk gezopen! Een hele pint! (*Roept richting toonbank.*) Voor mij een blonde trappist en een cola voor de kleine!

TOINE. Ma!

Terwijl ze met een vingertje zwaait, stapt Ma op Toine af. Manu blijft in haar buurt. Op het lawaai kunnen een aantal personen afkomen: een paar oudjes, bezoekers, personeel van de cafetaria. Ze kijken verbaasd toe, zonder tussenbeide te komen.

MA. (*Zingend.*) Stout stout kleuterke, wat doet gij in mijn hof? Ik wil hier geen vuil stoten, ge plukt er al mijn bloemekes af met uw lompe poten en maakt het veel te grof!

INGE. Kom, Louisa, ik breng je naar je kamer.

MA. Blijf met uw poten van mijn lijf, vuil teef! (*Ze slaat naar Inge.*) En gij! Gij zijt Albert niet! Gij zijt een bedrieger! Ge hebt mij gepakt zonder dat ik het wist! Let maar op, hé meiske, want die is in staat om u te vogelen waar ge bijstaat!

TOINE. Kom, we zijn weg!

Toine wil zijn moeder vastnemen om haar uit de cafetaria te verwijderen, maar ze weert zich dapper en ze bijt hem. Een oudje schuifelt bang weg.

TOINE. Au!

MA. Gij had die teef moeten vogelen! Ze staat heet en gereed! // Ge had haar al lang moeten pakken /// maar ge wist het weeral beter. Ik krijg 't schijt van mensen die altijd alles beter weten!

TOINE. // Maar ma... Wat is... /// Alstublieft, zeg! (*Kijkt naar zijn hand.*) Ik bloed!

INGE. Stop ermee, Louisa, nu is 't genoeg geweest.

Inge wil Ma wegleiden, maar deze maakt zich opnieuw los. Marta komt op.

MA. Ge moogt mijn bed bezigen, ze zal u met open armen en benen ontvangen! // Ga in mijn bed liggen! Hoer!

TOINE. // Ma! Ik wil dat ge ermee stopt! Wat is me dat nu!

Inge loopt weg, terwijl Marta Toine wil helpen. Hij gaat echter achter Inge aan.

TOINE. Inge! Wacht! (*Loopt af.*)

MA. (*Lacht.*) 't Wordt tijd dat ge er u achter schiet, onnozelaar!

Ma grabbelt iets dat op tafel staat en gooit het richting Toine.

MARTA. Louisa! Hou op! Stop ermee!

Marta wil Ma stoppen, maar het is alsof ze tegen een glazen muur botst.

Het is het Manu die tussen Marta en Ma staat. Het is alsof hij Marta met één hand tegenhoudt.

Ma vloekt, trekt het tafelkleed met alles erop en eraan van een tafel en begint hysterisch te lachen.

Manu glimlacht.

Marta huilt. Alle anderen gaan vlug weg. Een personeelslid gaat naar Marta en probeert haar te helpen.

Black-out.

Decorwissel.

* * * * *

8. Op 't D e r d e

Een kamer op de derde verdieping. Hetzelfde meubilair anders geschikt. De snuisterijen enz... hebben een andere plaats gekregen. Andere kleur van beddengoed en gordijnen. Ma ligt in bed, met de rug naar de deur gedraaid. Ze heeft alleen een laken over zich. Toine staat bij de deur met Inge. Ze spreken zacht.

INGE. Zo ligt ze al sinds vanmorgen.

TOINE. Heeft ze iets gegeten?

INGE. We krijgen er niets in. Gisteren ook niet.

TOINE. Er valt weer geen land meer mee te bezeilen.

INGE. Rustig, Toine. Daar gaat het niet meer om. *(Fluistert.)* Denk je niet dat er meer aan de hand is? Als ze niet meer kan eten?

Korte pauze.

TOINE. Ze is altijd zo sterk als een beer geweest, Inge.

INGE. *(Idem.)* Ze is op korte tijd fel achteruit gegaan. Vooral na dat incident in de cafetaria. Dat heeft veel van haar krachten gevergd. Alle vitale functies beginnen stilaan uit te vallen. Spijsvertering, nieren... Denk even na, Toine.

TOINE. *(Zucht.)* Ik moet weten hoe de dokter erover denkt.

INGE. Ik mag niet voor hem spreken. Maar ik denk dat je zijn antwoord al kent.

TOINE. Ik ga hem straks bellen. Zou ik haar wakker durven maken?

MA. Ik slaap niet.

Toine gaat naar het bed. Ma blijft liggen en beweegt zich niet.

TOINE. Ma, gaat het? *(Stilte.)* Ik ben het, Toine. *(Trekt het laken over haar schouder.)*

MA. Denkt ge misschien da ik ni mee wee wie ge zijt?

TOINE. Zeg het eens, ma.

MA. Albert e Toine. Twee rochels op dezelve muur gespeekt. *(Stilte.)* Is e een circus in dorp?

TOINE. Nee. Waarom?

MA. Gij maak meer awaai dan een kudde olifa-en! In mijn tijd ging da anders, zu. Ik keeg van ons ma een paa lappen op mij ezich! Ik werd ni geknuffel of wa, elijk die strontbedo-ve jong-re van te-ewoordi.

INGE. *(Die er is komen bijstaan.)* Heb je 't niet te koud, Louisa?

MA. Is 't hier te waam, misschie? // Ze hebbe de chauffage afezet, die teven, of hoor ge nie goe. Om de mense te klote. Denk ge dat ik ni weet dat onz' Manu (*De rest is onverstaanbaar.*) Dat kind, ochame... (*Weent.*)

INGE. Rustig, Louisa, rustig. Dat is allemaal verleden tijd. (*Stil tot Toine.*) Die ligt hier te zweten, zeg.

Inge bet het voorhoofd van Ma. Ze neemt een deken en dekt Ma toe. Die laat begaan.

TOINE. Kan ik nog iets doen? (*Legt zijn hand zacht op haar schouder.*)

MA. Mij gerus late. (*Stilte. Met de schouder schudt ze zijn hand weg.*) Ze is erges in de gang. Of 't park. Park ze, govedomme! (*Stilte.*) Binnenko zie ik hem wee. Eindelijk..

TOINE. (*Zucht.*) Ma?

MA. La me ge-ust, zeg ik u. Ga weg. Onze Manu zegt (*De rest is onverstaanbaar.*) ... eindelijk uislapen...

Lange pauze. Ma blijft onbeweeglijk liggen.

INGE. (*Stil.*) Toine? 't Is tijd.

TOINE. Probeer wat te rusten, ma. Ik ga iets te eten zoeken. Ik ben direct terug. Goed?

MA. Hmpf!

TOINE. Tot straks dan.

MA. Grmpf!

Ander licht.

Manu komt op. Hij blijft aan de kant staan.

Ma blijft onbeweeglijk liggen. Toine gaat heel stil terug naar de deur.

INGE. Ga een broodje kopen. Ik hou haar wel in 't oog.

TOINE. Is er niets in de cafetaria?

INGE. Een wafel of zo. Maar niet om te zeggen –

TOINE. Dan ga ik daar vlug. En een potje koffie. Ik denk toch niet dat ik veel binnen krijg. Bel me direct als er iets is. Hier, mijn nummer.

Hij toont zijn gsm. Inge tikt zijn nummer in.

INGE. Als je me nodig hebt, ben ik er, Toine.

TOINE. Dat weet ik.

INGE. Voor jou. (*Ze houdt hem tegen met zachte hand.*) Toine, beloof me dat je er tenminste zal aan denken. Beloof het me. Alsjeblieft.

TOINE. Ik beloof het.

Inge neemt zijn handen en zoekt een zoen. Toine aarzelt, maar draait zich om en gaat weg. Inge maakt een gebaar van vervloekte spijt, kijkt nog eens om naar Ma en gaat af.

Intussen is Manu rustig naar het bed gestapt. Stilte.

Ma draait zich naar hem toe en hij neemt haar hand.

MA. Toine. Dom gebo-e wo-de, daa kunt ge niks aa doe, maar dom blij-e is doozonde...

Langzaam donker.

E I N D E

PUZZELS

Toneelspel

Hedwig COOREMANS

Toine bezoekt regelmatig zijn Ma, die in een rustoord verblijft. Ma is altijd erg kordaat en afstandelijk geweest met haar zoon en die verdraagt haar bedillende houding niet langer. Bovendien geeft Ma de voorkeur aan Manu die 8 jaar geleden door een ongeval om het leven is gekomen.

Daar heeft Toine echter mee leren leven. Dat is niet zozeer wat hem steekt.

Hij probeert alle frustraties die hij tegenover Ma heeft van zich af te gooien.

Misschien is het daar te laat voor.

Puzzels gaat niet alleen over de dementie die Ma overvalt.

Puzzels is ook een onmogelijk liefdesverhaal.

Toine kan de liefde die Inge, de zorgkundige die Ma verzorgt, voor hem voelt niet beantwoorden.

Niet dat hij het niet wil, hij kent Inge al heel lang, maar hij weet dat het toch niets wordt.

Intussen gaat het met Ma van kwaad naar erger. Tot alles ontploft en er nog een ander geheim aan het licht komt...

.....

BELANGRIJK!

Wilt u aub nergens of nooit vermelden wie Manu is? Zo niet gaat de verrassing verloren.